

Nr 15

Av herrar Ekström i Iggesund och Eriksson i Bäckmora, om utredning angående ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1953 års riksdag med förslag till kommunallag m. m. föreslogs beträffande val av fullmäktiges presidium och kommunens styrelse, att dessa för året näst efter det, då val av fullmäktige ägt rum, skulle förrättas av de nyvalda fullmäktige vid sammanträde i december månad det år fullmäktigevalet skett. Kungörelse om detta sammanträde skulle därvid utfärdas av den för sistnämnda år utsedde ordföranden. Denne hade att vid sammanträdet föra ordet intill dess ordförandevalet ägt rum.

Departementschefen hade i dessa avseenden helt följt det av 1946 års kommunallagskommitté avgivna förslaget. Härvid bör emellertid erinras om att kommittén icke var enhällig i sin uppfattning på dessa punkter, utan hade fyra av dess ledamöter reserverat sig och förordat den ordning, som tidigare varit gällande för val av kommunalnämnd, innebärande att valet förrättas i december året efter det då allmänna fullmäktigeval ägt rum.

Vid riksdagens behandling av ärendet fattade kamrarna skiljaktiga beslut beträffande 8, 11 och 33 §§ i förslaget till kommunallag, varvid första kammaren följde Kungl. Maj:ts förslag, medan däremot andra kammaren beslutade i enlighet med konstitutionsutskottets utlåtande. Sammanjämkning ägde rum på så sätt, att första kammaren med frånträdande av sitt förut fattade beslut beträffande de förenämnda paragraferna förenade sig med andra kammaren om dennas beslut, och hade därmed riksdagen beslutat godkänna konstitutionsutskottets utlåtande.

Med denna skrivelse avses icke att söka åstadkomma någon ändring rörande det fattade beslutet rörande val av kommunens styrelse, utan vi instämma helt i de synpunkter som anfördes av konstitutionsutskottet, nämligen:

Av de olikheter som förslaget organisatoriska bestämmelser uppvisa i jämförelse med nuvarande föreskrifter för kommunalnämnd gäller den viktigaste förläggningen av styrelsens mandattid samt ordningen för ordförandevalet. Enligt förslaget skall styrelsens mandattid sammanfalla med fullmäktiges och styrelsen utses av de nyvalda fullmäktige i december månad samma år fullmäktigeval ägt rum. Rörande lämpligheten av en sådan ordning ha meningarna varit synnerligen delade både i kommittén och ibland remissmyndigheterna. Där man icke biträtt detta förslag, har man i stället förordat den nuvarande ordningen för val av kommunalnämnd, enligt vilken kommunalnämnden utses i december året efter det då fullmäktigeval ägt rum för de därpå följande fyra åren. I likhet med departementschefen anser utskottet, att beaktansvärda skäl kunna anföras för båda alterna-

tiven. Enligt utskottets mening överväga emellertid skälen för att välja den ordning som för närvarande gäller för kommunalnämnd. Det må i detta avseende till en början framhållas, att det nuvarande systemet såvitt erfarenheten visar fungerar tillfredsställande såväl i landskommunerna som i de många städer där drätselkammare utses enligt motsvarande regler som för kommunalnämnd. Detta bekräftas därav att frågan om en ändrad ordning över huvud taget icke synes ha tagits upp till debatt på kommunalt håll förrän med anledning av kommitténs förslag. Detta förhållande manar till försiktighet när det gäller att överväga införandet av nya bestämmelser. Härutöver må understrykas den nuvarande ordningens betydelse för stadgan och kontinuiteten i kommunalförvaltningen. Det måste anses värdefullt, att de nyvalda fullmäktigeledamöterna med denna ordning vinna förtroendet med de kommunala angelägenheterna, innan de deltaga i det viktiga valet av kommunens styrelse.

Vad som emellertid nu påkallat uppmärksamhet är det förhållandet, att 1957 års riksdag antog en ny lag om kommunalförbund, vilken haft till syfte att för det alltmer nödvändiga mellankommunala samarbetet åstadkomma en organisation som mera överensstämmer med kommunallagens bestämmelser om ett särskiljande av den beslutande och den verkställande myndigheten och som dessutom tillgodoser det berättigade kravet på offentlighetskontroll. Innan Kungl. Maj:t förelade riksdagen proposition i ämnet, hade frågan rörande översyn av lagstiftningen om kommunalförbund och vissa delar av lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning varit föremål för en utredning, som med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats den 9 mars 1953 av herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet. De sakkunniga, som antogo benämningen kommunalförbundskommittén, avgåvo den 17 maj 1956 sitt betänkande och föreslogo därvid beträffande val av fullmäktige i kommunalförbunden följande:

§ 8.

Fullmäktige väljas i januari året näst efter det då allmänna kommunalval ägt rum, och skall valet avse tiden från valets förrättande till utgången av det år då allmänna kommunalval nästa gång äga rum.

Som motiv till sitt förslag anförde kommittén följande:

Om mandatperioderna för fullmäktige i kommunalförbund och fullmäktige i kommunerna skola sammanfalla, uppstår för kommunalförbunden den situationen, att de under en kortare tid i början av varje mandatperiod komma att sakna fullmäktige. Nya förbundsfullmäktige böra givetvis väljas av de nya fullmäktige i kommunerna och icke av de gamla. Till följd härav kunna nya val av förbundsfullmäktige icke företagas förrän vid första sammanträdet med de nya fullmäktige i kommunerna. En sådan situation skulle kunna undvikas om den regel infördes, att förbundsfullmäktige skola väljas året efter det då val av kommunernas fullmäktige ägt rum. Om analogien med kommunallagens bestämmelse om styrelseval året efter fullmäktigeval skall upprätthållas, skulle därav följa, att förbundsstyrelsen finge väljas

två år efter allmänna kommunalval. Kommittén håller emellertid före att det förhållandet, att ett kommunalförbund i början av varje mandatperiod under en kortare tid kommer att sakna fullmäktige, icke innebär en så allvarlig olägenhet, att fördenskull i nya KFL böra införas bestämmelser i fråga om tidpunkten för val av fullmäktige och styrelse, vilka i så hög grad som ovan antytts avvika från motsvarande regler i kommunallagen.

Av inkomna remissyttranden framgick bl. a. att länsstyrelsen i Väster-norrlands län och Svenska landskommunernas förbund ansåg det otillfredsställande att kommunalförbunden under en viss tid skulle sakna förbundsfullmäktige. De föreslogo därför, att det i lagen skulle föreskrivas, att de nyvalda fullmäktige i medlemskommunerna redan under december det år fullmäktigeval ägt rum skulle sammanträda för utseende av förbundsfullmäktige. Kammarkollegiet, länsstyrelsen i Älvsborgs län och stadsfullmäktige i Kramfors voro av samma mening, men föreslogo i stället, att man i lagen skulle föreskriva, att valet av förbundsfullmäktige skulle avse tiden från valets förrättande till dess nya fullmäktige blivit valda.

Departementschefen förordade för sin del det av Landskommunernas förbund och länsstyrelsen i Väster-norrlands län framförda förslaget, nämligen att förbundsmedlemmarna skulle utse förbundsfullmäktige före ingången av det år, då förbundsfullmäktiges tjänstgöringstid börjar. Beträffande dylikt val av förbundsfullmäktige framhöll departementschefen betydelsen av att valet sker så tidigt under månaden som möjligt, så att detsamma kan vinna laga kraft innan tjänstgöringstiden börjar.

I enlighet med konstitutionsutskottets hemställan beslutade riksdagen antaga 8 § i förslaget till lag om kommunalförbund i oförändrat skick.

Det torde framstå såsom uppenbart, att lagstiftningen på denna punkt vid den praktiska tillämpningen visat sig otillfredsställande. Först bör framhållas att de önskemål departementschefen uttalat om att valen av förbundsfullmäktige böra ske så tidigt under december månad som möjligt, så att valen vinna laga kraft före tjänstgöringstidens början, endast i undantagsfall torde kunna tillgodoses. Erfarenheten från föregående års kommunalval visar, att kommunerna erhöilo protokollen från sammanräkningen först i slutet av november och början av december, varför det varit omöjligt att dels hålla sammanträde med gamla fullmäktige för utseende av ledamot med uppdrag att utfärda kungörelse om sammanträde för val av förbundsfullmäktige och dels hålla detta sammanträde vid sådan tidpunkt, att de förrättade valen hunnit vinna laga kraft vid tjänstgöringsperiodens början. Det torde vara tämligen vanligt, att kommunerna hålla sina decembersammanträden med fullmäktige under den senare halvan av månaden, varför sammanträdet med nya fullmäktige äger rum först någon av de allra sista dagarna i månaden. Det synes uppenbart, att en översyn av lagstiftningen beträffande här ovan anförda spörsmål bör komma till stånd snarast, även om den nya lagen endast haft en giltighetstid av ett år.

Av propositionen framgick vidare, att enligt en översikt som grundade sig på under år 1953 av kommunalförbundskommittén infordrade uppgif-

ter från primärkommunerna och landstingen funnos vid denna tidpunkt 616 privaträttsliga avtal om samverkan mellan primärkommunerna samt 8 regionplaneförbund och 173 andra kommunalförbund, i vilka senare ingingo 412 eller omkring $\frac{2}{5}$ av landets 1 037 primärkommuner. I Årsbok för Sveriges kommuner för år 1958 kan utläsas, att den 30 mars 1958 hade antalet kommunalförbund ökat från tidigare 173 till 242, och man torde med visshet kunna räkna med att denna form för samverkan mellan kommuner kommer att öka i allt hastigare takt, inte minst på grund av nödvändigheten av samarbete på enhetsskolans och yrkesundervisnings område.

Många av de mindre landskommunernas fullmäktige bruka organisera sitt arbete på så sätt, att man vid decembersammanträdet avverkar så många ärenden, att något sammanträde icke är erforderligt i januari månad, utom vart fjärde år, då kommunallagen föreskriver val av presidium. Det synes därför önskvärt, att därest någon ändring av lagen om kommunalförbund i det stycke som här påtalats icke kommer till stånd, man i stället skulle kunna tänka sig en ändring av kommunallagen av den 18 december 1953, där 11 § 2 stycket skulle kunna ges sådan lydelse, att ordförandevalet i kommun, som ingår som medlem i kommunalförbund, skall förrättas i december månad, när de nya fullmäktige ändå äro skyldiga att sammanträda under denna månad för val av förbundsfullmäktige.

Under hänvisning till det som ovan anförts föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning med ovan anført syftemål.

Stockholm den 20 januari 1959

Sven Ekström
i Iggesund

John Eriksson
i Bäckmora